

نوجوانی ابدی

و نبوغ خلاقانه

تفسیر روانشناختی کتاب شازده کوچولو

ماری لوئیز فون فرانتس

ترجمه و تحلیل از: تورج رضا بنی صدر

سرشناسه	فون فرانتس، ماری لوئیز	<i>Von Franz, Marie Louise</i>
عنوان و نام پدیدآور:	شازده کوچولو. ماری لوئیز فون فرانتس	
مشخصات نشر و نام مترجم	تهران، لیوسا، تورج رضا بنی صدر	
مشخصات ظاهری	۳۴۴ ص	
وضعیت فهرست نویسی	اطلاعات بر اساس فیپا	
عنوان اصلی	<i>The little prince: The problem of the puer aeternus.</i>	
موضوع	سنت اگزوپری، آنتوان دو، شازده کوچولو - نقد و تفسیر	
رده بندی کنگره	۱۳۹۲	ش ۲۳ / PQ۲۶۲۳
رده بندی دیویی	۸۴۳/۹۱۲ [ج]	
شماره کتابخانه ملی ایران	۳۱۰۸۷۱۱	

نام کتاب: نوجوانی ابدی (تفسیر روانشناختی کتاب شازده کوچولو)	☐
ناشر: لیوسا	☐
نویسنده: ماری لوئیز فون فرانتس	☐
ترجمه و تحلیل: تورج رضا بنی صدر	☐
ویراستار: علی ابوطالبی	☐
طرح روی جلد: فرامرز عرب نیا	☐
چاپ اول: ۱۳۹۲	☐
تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه	☐
چاپ و صحافی: سپیدار	☐
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان	☐
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۱۳۸-۸۶-۳	☐
ISBN: 978-600-5138-86-3	

آدرس: خیابان انقلاب - بعد از خیابان وصال - جنب سینما سپیده - کوچه اسکو - پلاک ۱۲
تلفن: ۶۶۴۶۶۵۷۷ - ۶۶۴۶۶۹۵۹ - ۶۶۹۶۳۰۳۵

سامانه پیامکی: ۳۰۰۰۲۴۰۰۴۲

www.nashreliusa.com
liusa@nashreliusa.com
www.dorsabook.com

سایت اینترنت:
پست الکترونیکی:
فروش الکترونیکی:

فهرست مطالب

مقدمه‌ی مترجم	۵
واژه‌نامه	۱۰
درباره‌ی کتاب و نویسنده	۲۳
پیشگفتار	۲۶
مقدمه	۲۹
بخش نخست: «شازده کوچولو» (سنت - آگزویری)	۳۹
۱. سرآغازی انلوهبار	۳۹
۲. ملاقات در صحرا	۱۱۲
۳. وداع	۱۹۴
بخش دوم: یک مورد عملی	۲۳۹
۴. زندگی	۲۳۹
۵. رؤیای بزرگ	۲۶۰

مقدمه‌ی مترجم

پیش از آنکه به اشاراتی چند در مورد موضوع کتاب و مسائل مطرح در آن بپردازم، می‌خواهم مراتب سپاس خود را تقدیم کسانی کنم که مرا در کار ترجمه‌ی این کتاب یاری رسانیدند. ابتدا سپاس فراوان از آقای دکتر علیرضا شیری که بر من منت گذاشتند و قبول زحمت کرده نسخه‌ی متن آلمانی این کتاب را از مؤسسه‌ی ک. گ. یونگ در زوریخ برایم تهیه کردند. اگر نبود این نسخه به زبان اصلی (آلمانی)، شاید از ترجمه‌ی این کتاب چشم می‌پوشیدم. و سپاس فراوان تقدیم استاد و همسر مهربانم خانم ناهید معتمدی می‌کنم. سپاس برای معرفی این کتاب و ایجاد شرایط مناسب برای ترجمه‌ی آن و کتاب‌های دیگر و تلاش در جهت ایجاد محیطی آرام و بی‌دغدغه — تا آنجا که شرایط اقتضا می‌کند — و تأیید و حمایت بی‌دریغ ایشان، و سپاس به سبب کمک‌های بسیار در مقابله‌ی متن آلمانی با متن انگلیسی که تأثیر فراوانی در کار من داشت (در ادامه به آن اشاره خواهم کرد). سپاس فراوان تقدیم به دوست بسیار عزیز و هنرمندم آقای فرامرز عرب‌نیا، که چون گذشته مرا مرهون محبت‌های خود کردند و با عشق و علاقه‌ی تمام کار طراحی روی جلد و برخی از امور فنی را به انجام رساندند؛ این همه عشق و محبت را جز با عشق و محبت و احترام، چگونه می‌توان پاسخ گفت؟ و سپاس از آقای کیوان رحیمیان مدیر محترم انتشارات لیوسا و تمامی همکاران ایشان که با عشق

و علاقه، با محبت و حوصله‌ی بسیار امکان چاپ این اثر را فراهم کردند. و سپاس ویژه تقدیم آقای علی ابوطالبی ویراستار محترم که با علاقه و دقت بسیار کاستی‌های نوشتاری اینجانب را تصحیح، و آن را به متنی قابل قبول تبدیل کردند؛ تا چه قبول افتد!

حال می‌رسیم به طرح مسائلی که پیش از خواندن کتاب لازم است به آن اشاره شود:

ترجمه‌ی این کتاب به‌طور کلی از روی متن آلمانی (زبان اصلی) صورت گرفته است، زیرا نسبت به متن انگلیسی متأخر بوده و واپسین ویرایش و حذف و تصحیح و اضافات به دست خود نویسنده روی آن انجام شده است. متن انگلیسی از روی گفتارهای درسی و کلاسی خانم دکتر فون فرانتس و پرسش و پاسخ سر کلاس تهیه شده بود، که بعدها نویسنده با تصحیح و ویرایش تازه، آن را برای چاپ به زبان آلمانی آماده کرد. لذا هر جا مغایرتی با متن انگلیسی به چشم خورد — که در چند جا در متن حاضر به آن اشاره کرده‌ام — ملاک من در کار ترجمه، متن آلمانی بوده است. در ترجمه‌ی این اثر از متن انگلیسی هم بسیار استفاده کردم (البته با کمک‌های بی‌دریغ همسر که هم بر زبان انگلیسی مسلط است و هم بر مفاهیم روانشناسی یونگ تسلط کامل دارد). بنابراین به‌نوعی می‌توان ترجمه‌ی حاضر را آمیزه‌ای از ترجمه‌ی دو متن آلمانی و انگلیسی دانست، با تکیه‌ی بسیار بیشتر بر متن آلمانی. از آنجا که اساس متن انگلیسی، مکالمات و گفتارهای سر کلاس است، در برخی از موارد که ضرورت توضیح بیشتر ایجاد کرده، از متن انگلیسی استفاده کرده‌ام.

این کتاب در سه بخش به رشته‌ی تحریر درآمده است: بخش نخست به تحلیل و تفسیر کتاب شازده کوچولو اثر آنتوان دو سنت-اکزوپری اختصاص یافته است. از آنجا که روان‌شاد محمد قاضی برای نخستین بار

در سال ۱۳۳۳ این اثر را به زبان پارسی ترجمه کرده و این ترجمه تاکنون بیش از سی بار به چاپ رسیده است (البته به غیر از ترجمه‌ی مترجمان دیگر، که هر یک به جای خود بسیار ارزشمند است)، و به پاس بزرگداشت و احترام به ایشان، تمامی نقل قول‌ها — بی‌کم‌وکاست و بدون تغییر — از کتاب شازده کوچولو (ترجمه‌ی محمد قاضی، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی وابسته به مؤسسه‌ی انتشارات امیرکبیر) آورده شده است. بخش دوم به بررسی و مطالعه‌ی یک مورد و تحلیل چند رؤیای بزرگ کهن‌الگویی می‌پردازد، که با بخش نخست پیوندی مستقیم و بی‌واسطه دارد. این دو بخش بر روی هم یک کل واحد را تشکیل می‌دهند. بخش سوم کتاب به تحلیل و تفسیری اثری از برونو گوتس Bruno Goetz تحت عنوان امر آوری بی‌قلمرو Das Reich ohne Raum اختصاص دارد. از آنجا که این کتاب تاکنون به زبان پارسی ترجمه نشده است و خوانندگان پارسی‌زبان با آن آشنایی ندارند، به‌ناچار این بخش را به‌طور کامل حذف کرده‌ام. اگر روزی این کتاب ترجمه شد، این بخش را هم به چاپ‌های بعدی کتاب حاضر اضافه خواهیم کرد، زیرا نقل بخش‌هایی از کتاب، بی‌آنکه خواننده به کل آن اشراف داشته باشد، ممکن است باعث بدفهمی و سوء برداشت شود.

مسئله‌ی مهمی که لازم است در اینجا به آن اشاره کنم، تفاوت‌های فرهنگی و جامعه‌شناختی غرب و شرق است. به‌عنوان مثال، در جوامع غربی، دختر و پسر می‌توانند قبل از ازدواج با هم معاشرت کنند، و این، از منظر اجتماعی امری پذیرفته است. در شرق، یا بهتر بگوییم در جامعه‌ی ما، این رابطه‌ی قبل از ازدواج توأم با مقداری تعهد، تحت عنوان «نامزدی» مجاز و پسندیده محسوب می‌شود. از سویی، پدیده‌ی همجنس‌گرایی Homosexualität امروزه در غرب به معضلی فراگیر تبدیل شده است،

تا جایی که برخی از دولت‌های غربی (شاید به قصد سوءاستفاده‌ی سیاسی و جلب آراء) آن را به رسمیت شناخته یا در برابر آن سکوت کرده‌اند و از حل آن شانه خالی می‌کنند. ولی در جوامع شرقی — به سبب رواج فرهنگ متفاوت یا گرایش‌های مذهبی متفاوت — یا این اختلال بسیار کم‌رنگ است یا هنوز به یک معضل فراگیر اجتماعی تبدیل نشده است. به عنوان مثال، در قرآن و در متون اسلامی، همجنس‌گرایی در شمار گناهان بزرگ قلمداد شده و به شدت مورد تقبیح و مذمت قرار گرفته است. البته خود نویسندگان نیز صراحتاً به این تفاوت‌ها اذعان دارد — به خصوص وقتی که از ایندولوژی دولت‌های پلیسی تحت عنوان نازیسم، فاشیسم، و کمونیسم نام می‌برد — و نیز در هنگام طرح مسائل مرتبط با همجنس‌گرایی، جوامع شرقی را از موارد ذکر شده در مثال‌ها، تلویحاً مستثنی می‌کند. بنابراین وقتی در این کتاب به چنین مواردی اشاره می‌شود، باید آن را به منزله‌ی شناخت بیشتر در مورد ساختار و معضلات جوامع غربی تلقی کرد، نه الگوی مورد قبول نویسنده. حتی اگر یک متفکر غربی نظریه‌ای کاملاً مغایر با عقاید ما مطرح کند، نباید به دلیل مغایرت، آن را مکتوم گذاشت؛ بلکه برعکس، بهتر است آن را به طور کامل بیان کنیم و سپس با برهان و استدلال و با مطرح کردن دیدگاه‌ها و مبانی اعتقادی خود آن را به چالش بکشیم و داوری و انتخاب با تفکر را به عهده‌ی شنونده یا خواننده بگذاریم؛ و این کاری است که من سعی کرده‌ام در مواجهه با این‌گونه موارد به هنگام ترجمه‌ی این کتاب انجام دهم.

به طور کلی در هنگام مطالعه‌ی یک متن، به خصوص یک متن علمی مانند کتاب حاضر، بهتر است به جای حذف، یکپارچگی آن را حفظ کنیم و اگر نکاتی در آن با تفکرات و باورهای ما همخوانی ندارد، آنچه را از آن به کار ما می‌آید، برداشت کنیم. همان‌طور که در توضیحات اینجانب، در

صفحه‌های ۹۳ تا ۹۵ آمده است، بر مبنای آموزه‌های اسلامی، «در اسلام، برای تفکر در هیچ موردی، نمی‌توان خط قرمز یافت... از دیدگاه اسلام، انسان حق دارد درباره‌ی همه‌چیز پرسش کند؛ زیرا عقلانیت در نظر اسلام جایگاه والایی دارد.» همچنین: «اسلام، انسان را دعوت به تفکر و عقل در مباحث مختلف می‌کند.»

واژه‌ی Selbst در زبان آلمانی را که معادل انگلیسی آن self است، معمولاً به خود و گاهی نیز به «خویشتن خویش» ترجمه کرده‌ام. البته برای پرهیز از اشتباه، هرگاه خود را به این معنا به کار برده‌ام، با حروفی متفاوت نوشته شده تا با دیگر معانی آن جابه‌جا نشود. این قاعده در مورد واژه‌ی Ich در زبان آلمانی، و یا ego در زبان انگلیسی که به من ترجمه شده است، همچنین صادق است.

توضیحات و افزوده‌های اینجانب، در بین علامت [...] و با قلمی متفاوت (که این عبارت با آن به چاپ رسیده است) آورده شده است، تا از متن اصلی قابل تمییز باشد.

برخی از واژه‌های تخصصی که در این کتاب آمده است، برای آن دسته از خوانندگان که با آثار یونگ و روانکاوان تحلیل‌گرای عمقی آشنایی دارند، واژه‌هایی مأنوسند؛ برای سایر خوانندگان چند واژه‌ی کلیدی را در ادامه معنا می‌کنم، باشد که در فهم بهتر مطلب یاری‌رسان باشد.

واژه‌نامه

کهن‌الگوی آرک‌تایپ (Archetyp)

کهن‌الگوها یا صورت‌های مثالی، الگوهای درونی تصمیم‌گیری‌شده‌ی وجود، رفتار، درک، و پاسخ هستند. کهن‌الگوها، الگوهایی بنیادی در انسان‌اند که تمامی رفتارها، نحوه‌ی ادراک و پاسخ‌های ما نسبت به رویدادهای دنیای پیرامونمان و همچنین انتخاب‌های ما در فرآیند زندگی، در چارچوب این الگوهای بنیادین صورت می‌پذیرد؛ لیکن آرک‌تایپ به خودی خود، تهی و کاملاً ظاهری است و چیزی نیست جز امکانی از «تجلی ذهنی» که اصل و بنیانی پیشین دارد.

آرک‌تایپ‌ها میراث روانی نوع بشر به شمار می‌روند؛ الگوهایی که انسان‌ها از صدها هزار سال پیش، نسل در نسل با آنها زندگی کرده‌اند و به مرور از طریق ناخودآگاه جمعی به نسل‌های بعدی انتقال یافته‌اند؛ اما آنچه موروثی است فقط قالب‌های آرک‌تایپی است و نه نحوه‌ی زندگی کردنِ آنها به وسیله‌ی انسان‌های پیشین. آرک‌تایپ یک مفهوم مرکزی ثابت است که اصولاً می‌توان به آن نامی داد ولی فقط اصولاً، و نه هرگز به صورتی که به واقع تجلی می‌کند.